

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye múzeum őre.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Bécsből:** Veress Endre, **Beszterczéről:** Csernátomi Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., **Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szóvát:** Dézsi Mihály **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: *Nagy Gyula* tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, houd a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és chequé forgalmában a kiadó-hivatal száma 3213.

— Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. —

Ara negyedévre 1 frt — Külföldre 1 frt 25 kr.

Alap az első évfolyamtól megrendelhető. — Diszes borítékba kötve az I. II. és III. évfolyam ára 15 frt.

TARTALOM:

Honvédségélyezés Bulla György honv. egylet elnökétől Egy seregében megrágalmozott 1848—49 évi honvéd őrmester. Suba József őrmesterről. Koós F.	61—66
	66

Halálozások:

Barcsa Boldizsár, — Faragó József — Farkas János — Gyergyó-alfalusi Hajnal Lajos — Horváth Mihály — Kóváry Alajos, — Nagy Ferencz — Pusztá-kovácsi és sároslaki Csoknya János — Radnich János — Radnich József — Rettégi Széll Sándor. — Zsiskó Ferencz.	66—67
--	-------

Különlélek:

A kolozsvári honvédegyelet — Köszönet. — Tábornokká előléptetett 48-as honvéd — Kossuth-émlék Amerikában. Reitter Gyula — Az aradi utcai harc emlékezete — Vasvármegye honvédei. — Emlékezés Weress Sándorra.	67—68
---	-------

BORITÉK TARTALMA:

Honvédek segélyezése — Szerkesztői üzenetek. — Öreg honvédek képei a milleniumon. — Épen most jelent meg a Sánta huszár naplója. — Bekötési táblák — Az 1848—49. „Történelmi Lapok”-ra egész évre előfizettek: — Hirdetés.

Honvédek segélyezése.

„Az alábbi szép felhívást figyelmébe ajánljuk az egyleteknek”.

Felhívás Vasvármegye közönségéhez.

Nemzeti ünnepre készül Magyarország. A honfoglalás ezredéves emlékét ünnepli az 1896-ik esztendőben. Lelkesedve sorakozik minden hí fia e hazának, hogy ez ünnep méltó legyen a magyar nemzethez. A multak dicső emlékei, a jelenkor kincsei felújítva, egybegyűjtve igazolni és hirdetni fogják nemzetünk életképességét és hatalmát.

E fényes nemzeti ünnep örömjében nem szabad megelégednünk ama névtelen hősokról, kik a legutóbbi szabadságharcban a hazáért küzdöttek, s ma félszázaddal utóbb inséggel, nyomorral küzdenek. Nem koldusbot és alamizsna, hanem dicsőség és a nemzet halála illeti ez elaggott hősokeket, kik egykor ifjui lelkesedéssel a harczmezőn kivívták számunkra a művelt világ bámulását és a szabadságot.

E nagy idők tanuinak száma napról-napra fogy. Sorait megritkította már az idők vihara. De még ma is sok, több százra terjed száma vármegyénkben azoknak kik életben vannak és minden támasztól megfosztva, elhagyatva, feledve éheznek és fáznak.

Ne hagyjuk éhezni, fázni és a nyomorral küzdeni szegény honvédeinket. Karoljuk fel ügyüket lelkesen. Nyujtsunk segélyt azoknak, kik az 1848—49-iki szabadságharcban nemzeti létünkért önfeláldozó harczot vívtak. Szabad nép nem törheti, hogy a szabadság bajnokai kolduljanak.

Egyletet kívánunk alakítani azon célból hogy életben levő szegény honvédeinket az inségtől, nyomortól megmentsük, s őket a magyar nemzet méltóságának megfelelő segélyben és támogatásban részesítsük. Ezzel is emelni akarjuk ezredéves ünnepünk fényét, s megszerezni azon nemes öntudatot, hogy ezáltal lerójjuk legnemesebb hazafiúi köteleességünket.

Egyesüljön e téren minden honfi és honleány. Ezért fordulunk vasvármegye nemeslelkű és hazafias közönségéhez, mindazon honfiakhoz és honleányokhoz, kik a haza oltárán áldozni, eszményi célokért lelkesedni és

tenni tudnak. A nemzeti haladás, szabadság és hatalom diadalmas ünneplése közben ne feledkezzünk meg azokról, kik e diadal uttörői önfeláldozó bajnokai valának. Igaz testvéri szeretettel, érző szívvel emeljük őket magunkhoz, s a nemzeti ünnep asztalához hívjuk meg vendégül a szegény honvédeket is.

A nemzeti dicsőség emlékünnepe juttassunk egy jótékony fénysugarat azoknak, kik egykor az életük kockázatásával s hősi küzdelemmel szerezték meg számunkra.

Csekélység, mit kértünk, de sokat ér a nyomorral küzdőknek, ha a hála, elismerés és szeretet nyújt feléje védő kart.

Bizalommal kérjük, hogy a létesíteni óhajtott egylet tagjai közé akár egyszer s mindenkorra fizetendő 5 frt alapítói, akár öt éven át évi 1 frt tagdíjjal belépni, minél több tagot gyűjteni és a mellékelt aláírási ívet hozzánk legkésőbb folyó évi május hó 1-ig beküldeni, s belépése által ezen hazafias egylet mielőbbi megalakulását elősegíteni sziveskedjék.

Kelt Szombathelyen, 1895. márczius 10-én.

Farkas István s. k.
a vas megyei honvédegyelet
elnöke.

Károlyi Antal s. k.
kir tanácsos, Vármegye
alispánja.

Öreg honvédek képei a milleniumon. A kolozsvári orsz. ereklye muzeum a m. é.-ben felhívta a 48—49-es honvédeket, hogy egyenkint vagy csoportosan fényképeztessék le magukat, a képeket a honvédek rövidebb-hosszabb életrajzai kíséretében küldjék be, hogy a daliás idők katonáinak képeiből minél szebb és imponálóbb csoportot lehessen alakítani. A felhívást tett követte. Több száz arckép, csoportkép, egy kis levéltárt képező életrajzi adat-tár érkezett be, melyek már is szakszerűen vannak rendezve és csoportosítva. Legtöbb egyes kép van a kolozsvári honvéd egylet köréből. Utánna a brassói, szolnokdoboka-megyei, szentesi, marostordamegyei honvéd-egylet köréből. Képviselve van különben a szabadságharc minden fegyverneme és több katonával képviselve van minden honvéd-egylet. Most a kolozsvári honvéd-egylet előterjesztett indítvány folytán egyik gyűlésén elhatározta, hogy a tavaszon egy alkalmas napra összehívja az összes egyleti tagokat a Dunky-fivérek műtermébe; ott csoportosan, zászlóaljankint azután egyes képekben levéttetik magukat a milleniumi gyűjtemény javára. A muzeumban Kalmár Antal főhadnagy rendezi a képcsoportozatokat. Lajstromozza zászlóaljankint és betűsorban. Az arcképpel kapcsolatosan beérkezett életrajzok és a honvéd szolgálatra vonatkozó okmányok vagy egyéb iratok a honvéd névvel és szolgálati minőségével ellátott pálliumba helyeztetnek. A pálliumok betűrendben tartatnak nyilván. Ez uttal is felkérjük azokat, a kiknek csak arcképük vagy életrajzuk van benn, hogy pótlólag a hiányt kiegészíteni sziveskedjenek. Kívánatos volna, ha minél számosabb arckép s életrajz érkeznek be a honvédektől vagy hozzájuk tartozók részéről. Az életrajzokhoz kérdő pontokat tartalmaz lapunk jelen száma.

A Sánta huszár naplóját megrendelte:

Id Bulla György A.-Kubinból (diszkötés) és Martin Zsuzsánna Kolozsvárról. Az alap bevétele eddig 31 frt. 31 krajczár.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czímére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, főtér 12. sz., emelet.
Telefon sz. 244.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Honvédségélyezés.*)

1895 évi január hó 25-én szám nélkül kelt átiratával közölte a honvéd segélyző-egyletnek elnöksége összes honvéd egyletek elnökségeivel az 1894. évi működéséről összeállított kimutatást, valamint az 1895. évi január hó 1-től fogva ugyanazon év végéig megállapított, s az illetékes királyi adóhivataloknál kifizetendő nyugdíjakról és negyedévi segélyekről szóló kimutatást is.

Ezen átiratban kifejtett összes elveket nem csak minden volt honvéd, hanem minden igazi magyar ember is kell, hogy magáénak vallja. Mert mi valóbb lehet annál, hogy sem a honvédegyleteknek, sem pedig az országos honvéd segélyző-egyletnek más bevallott célja nem is lehet, mint az, hogy az 1848—49-ik szabadság harcokban résztvevett és most vagyontalan s munkaképtelen agg honvédek, és azok jogositott özvegyeinek segélyezését legkészségesebb közreműködéssel előmozdítsák és azok kegyeletes emlékét megőrizték.

Bizony, arany szavak ezek. Ha mégis ezen átirathoz csatolt kétféle kimutatáshoz némi megjegyzéseim vannak s azokat itt előadni fogom, akkor előre és kellő tisztelettel kérem a tisztelt honvéd segélyző-egylet elnökségét: ne méltotassék azt részemről a szereplési vágyban rejlő oly agitáczióknak venni, mely a közvéleményt az országos honvéd segélyző-egylet elnökségének működésére nézve megtéveszteni és arra homályosítottá vetni törekednek. Méltotassék inkább ebbeli cselekvényemet oly jóakaró föllépésnek tekinteni, mely egyrészt a tisztelt honvéd segélyző-egylet elnökségének igazság szeretetét napfényre hozni, másrészt pedig a működésének helyesebb irányt megjelölni hivatva van.

És a számok általában beszélni is tudnak. A közölt kétféle kimutatásban foglalt számok is napnál világosabban bizonyítják, hogy a tisztelt országos honvéd segélyző-egylet elnöksége is szemelől tévesztette az idézett átiratban bevallott célját és a jogositott 1848—49 évi honvédek ügyét, azok anyagi kárával, már a honvéd nevének is bitorlók előnyére „öntudatlanul” és nyíltan kimondom, minden legkisebb „szándékosság” nélkül fölládozta. Egyedüli egy vigaszunk benne az, hogy ilyenmő szerencsétlen eltévesztés, legkisebb „szándékosság” nélkül megtörtént.

Hogy a fönti állításom annál világosabbá váljék, elkezdem nyomban e kétféle kimutatásban foglalt számoknak bonczolását. Ugyanis eltekintve az igen csekély, és minden jelentőség nélküli számhibától, mely az 1894 évről folyama alatt nyugdíj élvezetében állottak és negyedévi segélyt élvezőknek rangszerinti összegezésében előfordul (mert ez utóbbiak összes száma nem 6881, hanem csak is 6880-at tesz ki) a mult 1894 évben honvéd-nyugdíj és negyedévi segélyben részesült 795 törzs és főtiszt és 6085 őrmester, tizedes és közvitéz, vagy is az, mi különben „legénységnek” is neveztetni szokott. Osszuk meg tehát a legénységnek e számát a törzs és főtisztek fennebbi számával; ki jön, hogy minden

*) Közre adjuk e sok gonddal és után járással írott közleményt abban a reményben, hogy a honvéd-segélyezés ügyének javára válik ez a hozzá szólás, mely különben sem tagadja meg a segélyző-egylet kiváló férfainak buzgalmatól az elismerést, melylyel különben velünk együtt az egész ország adózik. A közlemény végén e tárgyhoz mi is hozzá szólunk. Szerk.

egy 7²/₃ nyugalmazott, vagy segélyezett legényre egy „törzs vagy főtiszt” esik.

Ez bizony nagyon feltűnő és szánalmas állapot, s földtűnhetett volna maga idejében a tisztelt országos honvéd segélyző-egylet elnökségének is. Én már az 1892. évi „Történelmi Lapok” 12 számában bővebben foglalkoztam ezen tárggyal s bezonyitani igyekeztem, hogy 1890 évben, akkor t. i. midőn a honvéd névkönyv sajtó alól kikerült, a magyar forradalmi hadseregből 3335 törzs és főtiszt nem élhetett. Pedig a honvédnévkönyvben annyian vannak névszerint összeírva. És én ebbeli állításomat annál inkább föntartom, mert nem csak akkor, de a mai napig is erő tapasztalataim ezen állításom valódisága mellett harcolnak.

Még azt is tekintetbe veszem, hogy a volt forradalmi törzs és főtiszteink rendesen a nemzetünk értelmesebb részéhez számíthatnak, ennél fogva jobban táplálkoznak is, mint a számtalan nélkülözéseknek és sok egyéb anyagi hiányoknak kitett legénységünk átlaga; tehát a rendes halandóság tekintetében is némi előnnyel bírnak; de ugyanakkor kell tekintetbe vennem azt is, hogy a törzs és főtiszteink életkorának átlaga különösen a kapitánytól fölfelé, már 1848—49 évben rendesen 25 évet fölühaladott, sőt magok a fő és alhadnagyok is a közlegénységünkkel aránylag idősebbek voltak, tehát itt is a gyakoribb halandóság billentyűje kell, hogy az idősebb volt törzs és főtiszteink rovására hajoljon.

Ki nem emlékszik továbbá az 1860 év végén ország-szerte lefolyt alkotmányos tisztújításokra? Fölkarolták akkor a volt honvédek ügyét ország-szerte; és a mely honvéd csak valamire való volt, azt bizonyosan minden megyében képesége és tehetsége szerinti helyre tették. Sőt az 1867. évi korszak kezdetén az akkori magyar kormányok elsőbbséget adtak minden pályázatnál (inter caeteros pares) a volt honvédeknek. Csak az utolsó előtti két magyar kormány cselekedett másképp és kezdte proscibálni a volt honvédeket. Valószínűleg mert nem látszottak lenni elegendőképpen loyálisoknak a hyperloyálisok között. Nem úgy teszi a mostani kormány elnökünk, ki az ügyefogyott honvédek évi dotációját háromszázezer forintról egyszerre és önként négyszázezer forintra fölemelte. Fogadja tehát a mostani kormányelnökünk a leg-összintébb halakifejezést e nemes elhatározása alkalmából a még életben lévő honvédek részéről. Nem saját érdekemben szólok itt, mert minden előrelátás szerint én a honvédeknek szánt segélyre rászorulni nem fogok.

Hány törzs és főtiszt van, ki a közösgyi kormány alatt a királyi honvédséghez átment s ottani szolgálata után sokkal magasabb nyugdíjra igényt nyert.

Végre ki nem ismeri a Virányi bajtársunk által hivatalos adatok alapján összeállított 1848—49-iki honvédtiszti koszorút? és a hetvenes évek elején Kolozsvárott napvilágot látott Morzsányi-féle kalendariumot, hol az 1848—49 évi igazolt s életben lévő honvédtisztek névsora rangszerint, lakásuk megjelölésével kitüntetve van. Vesse össze bárki az 1890 évben sajtó alól kikerült, Mikár Zsigmond volt 1849 évi százados bajtársunk által összeállított honvédnévkönyvben előforduló tisztek neveit az elébb említett kétféle tisztnévtárban foglalt nevekkel együtt és azonnal szemébe fog ötleni, hogy a Mikár Zsigmond által összeállított honvédnév-

könyvben mint forradalmi hadseregünk tiszteknek kitüntetett több mint egy harmadrésze sem a Virányi által szerkesztett tiszti koszoruban, sem a későbbi adatok alapján összeállított „Morzsányi“-féle kalendariumban elő nem fordult. Pedig be van foglalva az előbb fölemlített tiszti koszorúnak első kiadásában mind az a tiszt, ki a magyar kormány által akár a hivatalos közlöny, akár a „Komáromi lapok“ útján magyar hadsereg tisztének kinevezve volt. Es miután főképp a forradalmunk végnapjaiban a magyar kormánynak ide s tova tett kényszervándorlása következtében már 1849 évi július hónap-eleje óta a hivatalos közlöny is beszünttetett és éppen akkor a magyar hadseregben is különféle okoknál fogva a legnagyobb tisztihány mutatkozott, annak pótlására az önálló tábornokok igen nagy számban új tisztet neveztek ki. Miért is a Virányinak első kiadása honvéd tiszti koszorúja kimerítő nem lehetett, hanem föladatul tétetett az 1867 évben országszerte ismét szervezett honvéd egyleteknek, hogy a volt magyar hadseregbeli tisztet és egyszersmind a legénységet is azonnal igazolják. Így jött létre azután a tiszti koszorúnak második kiadása és ugyanannak alapján később az általam már fölemlített „Morzsányi“-féle könyv is.

Miért is majdnem bizottsággal állítani lehet, hogy a mely magyar tisztnek neve sem az első, sem a második kiadása tiszti koszoruban, sem annak alapján összeállított „Morzsányi“-féle könyvben elő nem fordul, hogy az a magyar hadseregnél tiszte, talán még honvéde sem volt. Mert kinek a neve az első és a második kiadású tiszti koszorúból kimaradt, annak elegendő módja és ideje is volt fölszólamlani az ellen a saját honvéd egyletnél, hol is minden bizonynyal a dolog nem oly nagyon elévülve lévén, mint jelenleg, az illetőnek igazsága napfényre derített volt, ha különben ugyan annak egyáltalában igazsága volt.

Ezen állításaim bebizonyítására tudnék én bizony fölhozni igen sok frappans példát. De nem teszem, mert „nomina sunt odiosa.“ Olyat is ismerek én, ki mint volt honvéd őrnagy szerepel a „Morzsányi“-féle tiszti névtárban, de a Mikár Zsigmond által szerkesztett honvéd-névkönyvben már mint ezredes van bevezetve. Tehát a hetvenes évek kezdete óta egész 1890. évig ezredesi rangig maga magát avanciroztatta. Persze oly hosszú béke idejében lassabban folyt az ő „avancementje“ is.

E sorok elején mondtam, hogy csak számokkal akarok bibelődni. Folytatom tehát a számoknak honczolását. A $\frac{1}{4}$ alatti kimutatásban mint nyugdíjazott, vagy segélyezett egy tábornok illetve annak özvegye ki van tüntetve. Miután annak részére kiutalványozott járandóság mennyiségéről határozott tudomásom nincs, s az a hivatkozott csatolmányban kitüntetve nem lett, tehát legjobb lesz, ha ezt a tételt egyszerűen a számból kihagyom.

Hanem ugyan csatolmányban mint nyugdíjazott vagy segélyezett ki van tüntetve 12 ezredes, annak a közölt hivatalos csatolmány szerint évi nyugdíj járandósága tesz ki 480 frt oszt. ért. 5.760 frt.

6 alezredes, évi 408 frt nyugdíj illetményel	2.448 „
47 őrnagy évi 360 frtnyi nyugdíj illetményel	16.920 „
182 százados évi 312 frtnyi nyugdíj illetményel	56.784 „
241 főhadnagy évi 276 frtnyi nyugdíj illetményel	66.516 „
306 hadnagy évi 252 frtnyi nyugdíj illetményel	77.112 „
Összesen	225.540 frt.

Vagyis is: az 1895. évre engedélyezett országos dotációból csupán az utalványozott tiszti nyugdíjak kifizetésére

fordított 225.540 frt oszt. ért. Marad tehát ez évi dotációból 174.460 frt. oszt. ért. illetve a honvéd segélyező egylet által 1895. év-en kifizetés végett kiutalt 264.926 frt 50 krból még 239.385 frt 50 kr., mely 6085 legény között fölosztandó volna.

Ha azonban a $\frac{1}{4}$ alatti kimutatást kezünkbe vesszük, lehetetlen, hogy első betekintésre ne vegyük észre, miszerint némely honvéd-egylet nagyon is tulságosan bőven, más egylet megint

1. tulságosan silányul van meg adományoztatva. Így p. o. Csik-szék a csik-szeredai és gyergyó-szent-miklósi adóhivatalok útján 1895 évre kap 46.109 frt

2. Háromszék pedig, vagy is az ugynevezett Rikán belüli egylet a kézdi-vásárhelyi és szepsi-szent-györgyi adóhivatalok útján kap ugyanazon évre 55.082 „

ennélfogva csupán ezen két székely széki honvédek javára fizettetik ki 101.181 forint o. ért. tehát az 1895. évre országgyűlésileg megszavazott dotációnak több mint $\frac{1}{4}$ része e két székely székre fordítottot.

De ha ezen fönnbbi 101.191 forintból álló összeghez hozzáadjuk oly egyleteknek dotációját is, melyek a f. évre 10.000 frtot, vagy még annál többet is kapnak, akkor e $\frac{1}{4}$ alatti kimutatás következő képet fogja nyújtani: fönnbbi 101.191 „

3. Budapesti-egylet, a budapesti, budai, ó-budai, ceglédi, gödöllői, halasi, soroksári, kun-szent-miklósi, nagy-kátai, monori, nagy-körösi, váci, kalocsai, kecskeméti és kiskörösi, adóhivatalok útján 62.153 „

4. Bácsmegyei-egylet a kulai, palánkai, német-palánkai, újvidéki, zombori, ó-becsei, szabadkai, zentai és bajai adóhivatalok útján 25.531 „

5. Biharmegyei-egylet, a belényesi, bihar-ujfalvi, élesdi, margittai, nagy-szalontai, nagy-váradi, székely-hidi, tenkei és debreczeni adóhivatalok útján 26.689 „

6. Csongrádmegyei-egylet, a csongrádi, hódmező-vásárhelyi, szegedi és szentesi adóhivataloknál 10.660 „

7. Fehérmegyei-egylet, a moóri, sárbogárdi, székesfehérvári és yaáli adóhivatalok útján 10.928 „

8. Györmegyei-egylet, a győri adóhivatal útján 10.000 „

9. Szatmármegyei-egylet, a szathmári nagy-károlyi, maté-szalkai, nagy somkúti, fehér-gyarmati és nagy-bányai adóhivataloknál 12.177 „

10. Udvarhelyszéki-egylet, a székelykereszturi és székely-udvarhelyi adóhivatalok útján 11.302 „

11. Veszprémmegyei-egylet, a pápai, zirczi és veszprémi adóhivatalok útján 13.276 „

12. Zalamegyei-egylet, az alsó-lendvai csáktornyai, keszthelyi, letenyei, nagy-kanisai, sümeghi, tapolczai és zalaegerszegi adóhivatalok útján 10.893 „

Összesen 284.800 frt

Ha pedig hozzátvetjük ez utóbbi összeghez még azon egyletek fölsegélyezési összegét is, melyek 1895 évre 5.000 forintig, vagy azonfelül is adományoztatva lettek; akkor ez nekünk nyújtani fogja a következő képet:

13. Aradmegyei-egylet, az aradi, erdő-kis-jenői, penkotai és radnai adóhivataloknál	5542	"
14. Szolnok-Dobokamegyei-egylet a deési magyar-láposi és szamos-ujvári adóhivataloknál	5.068	"
15. Hajdumegyei-egylet, a hajdu-bőszörményi adóhivatalnál	5.744	"
16. Hevesmegyei-egylet, a hevesi, egri és gyöngyösi adóhivataloknál	8.194	"
17. Jászkerületi-egylet, a jászberényi és kis-uj-szállási adóhivataloknál	5.226	"
18. Kolozsmegyei-egylet, a bányf-hunyadi, kolozsvári, naszódai és tekei adóhivataloknál	6.047	"
19. Marosszéki-egylet, (Maros-Tordamegye) a maros-vásárhelyi és a szász-régeni adóhivataloknál	6.010	"
20. Nogradmegyei-egylet, a sziráki, balassa-gyarmati és losonci adóhivataloknál	5.439	"
21. Pozsonymegyei-egylet, a duua-szerdahelyi, malaczkai, nagy-szombati, pozsonyi és szeredi adóhivataloknál	5.223	"
22. Szabolcsmegyei-egylet, a kis-vádadi nagy-kállói és nyiregházi adóhivataloknál	6.206	"
23. Temesmegyei-egylet, a buzíasi, fehértemplomi, lippai, ó-moraviczai, temesvári, verseczi és vingai adóhivataloknál	6.219	"
24. Tolnamegyei-egylet, a bonyhádi, dunaföldvári, högyészi és szegszárdi adóhivataloknál	8.791	"
25. Torontálmegyei-egylet, a módosi, nagy-szent-miklósi, nagybecskereki, pancsovai, török kanizsai, zombolyai és nagy-kikindai adóhivataloknál	6.000	"
26. Zemplémmegyei-egylet, a homonnai, király-helmeczi, nagy-mihályi, sátor-alja-ujhelyi, tokaji és varanói adóhivataloknál	5.485	"

Főösszeg 379 994 frt.

Tehát maradna még az eddig meg nem nevezett, és 35 száma felrugó, megyei honvédegyletek, valamint azon megyékbeli és egyéb városokbeli honvédség részére — hol eddig egylet szervezve nincs — az 1895. évi dotációból 20,006 frtnyi összeg. — De miután az országos honvéd segélyző-egylet elnöksége a $\frac{1}{4}$ alatt megnevezett adóhivataloknál 1895. évi január hó 1-sejére nem 400,000 — hanem 464,926 frt 50 krból álló összegnek kifizetését utalványozta: ennél fogva méltó is, igazságos dolog is azonnal constataálni, hogy a még meg nem nevezett 35 megyei egylet, azonkívül azon megyék, és városokbeli honvédség javára, hol eddig honvédegylet szervezve nem lett, összesen 84,932 frt. 50 krnyi o. ért. utalványoztatott ki.

Az eddig meg nem nevezett honvédegyletek a következők: 1. Abauj-Torna, 2. Alsófehér, 3. Árva, 4. Baranya, 5. Bars, 6. Beregh, 7. Békés, 8. Borsod, 9. Brassó, 10. Csanád, 11. Esztergom, 12. Gömör, 13. Hont, 14. Hunyad, 15. Komárom, 16. Közép-Szolnok, 17. Kraszna, (jelenleg Szilágy), 18. Krassó-Szörény, 19. Külső-Szolnok, 20. Liptó, 21. Máramaros, 22. Mosony, 23. Nyitra, 24. Sáros, 25. Somogy, 26. Sopron, 27. Szepes, 28. Turóc, 29. Trencsén, 30. Ugocsa, 31. Ung, 32. Vas, 33. Zólyom, 34. Nagyszébeni, azután 35. Fogaras vidéki egyletek, végre azon két megyebeli, t. i. Kis-Küküllő és nagy-küküllői honvédek, hol mind eddig honvédegylet alakítva nem lett.

Hanem, nézzük meg csak, hogy áll a dolog ezen itt általában megnevezett megyék népességével. Én alapul vettem az 1881. évi népszámlálási adatokat. Azért, mert azok éppen most kezemen vannak. És ha azóta emelkedett is az országnak össznépeisége, akkor nyugodtak lehetünk legalább az iránt, hogy ez emelkedés majdnem minden megyében ugyanazon arányban történt meg. (? Szerk.)

Az 1881. évi népszámlálási adatok szerint a magyar birodalomnak — Fiume területén, Horvát-, Szlavonországon és ehhez tartozott határőrvidéken kívül -- 63 megyéje és 13.728.622 lakója volt.

Ebből a számból esik: Csik és Háromszékre 236.217 lélek, tehát a magyar birodalom összlakosságának nem egészen $\frac{1}{58}$ -ad része. És még is az országos honvéd segélyző-egylet elnöksége utalványozott e két Székelyszéknek honvéd-egylete részére 101.191 forintot oszt. ért. azaz: az 1895. évi dotációnak több mint $\frac{1}{4}$ -ed részét. Én soha sem hiszem el azt, s azt számtalan *velem érintkezésben volt értelmesebb* honvédek állítása után ismétlem, hogy ezen két Székelyszék 1890. évben (akkor t. i. mikor Mikár Zsigmondnak honvédnévkönyve a sajtó alól kikerült) még 4110 élő honvédet birt volna. Pedig annyi van összeírva névszerint az éppen említett névkönyben. El nem hiszem azt még azért is, mert ezen adatok valóságos homlok egyenes ellentétben áll az eddig tapasztalt emberi halandóság statistikájával. Ellenkezik ez még más Székelyszékek u. m. Udvarhelyszék és különösen a marostordai honvédeknek összeírásával is. Mert az 1890. évben összeállított honvédnévkönyv szerint az utóbb nevezett két Székelyszék, és pedig az első 1246, az utóbbi szék pedig csak 408, összesen tehát e két Székelyszék 1654 élő honvédet tüntet föl. Pedig a lakosság számának tekintetében is főképp az utóbb megnevezett maros-tordai szék felülmulja jóval az elébb megnevezett két Szék, t. i. (Csik- és Háromszék) bármelyike lakosságának számát.

De nézzük meg tovább azt is, hogy viszonylik a magyar birodalom összlakosságának számához a fönnebb megnevezett megyék lakossága? Az elsősorban megnevezett két Székelyszék és 10 megye foglal magában összesen 3.824.018 lakost. Utalványoztatott pedig e két Székelyszék és 10 megye (1—12) agghonvédei javára 1895. évre összesen: 294.800 forintot oszt. ért.

Ennél fogva az országos honvéd segélyző-egyletnek elnöksége utalványozta e két Székelyszék és 10 megyebeli honvédek javára az 1895. évre országgyűlésileg megszavazott évi dotációnak majdnem $\frac{3}{4}$ -ed részét, holott a lakossága a magyar nemzet összlakosságának csak igen kevéssel többet mint $\frac{1}{4}$ -ed részét képezi. A további 13—26 alatt megnevezett megyék lakossága összesen 3 669.849 lelket tesz ki. És még is, mint már fönnebb kimutatni szerencsém volt, e két Székelyszék és 24 megyebeli honvédek kapnak összesen 379.994 forintot oszt. ért. tehát az egész 1895. évi dotációnak igen csekély különbözettel $\frac{19}{20}$ -ad részét.

És itt már most meglátszik leginkább a mostoha apának a keze. A további 37 megye, mely összesen 6.234.755 lelket, azaz a magyar birodalom összlakosságának majdnem egyfele részét és többet mint $\frac{2}{3}$ -öd részét magában foglalja, kapja az országos honvéd segélyző-egylet elnökségének tényleges folytán az 1895. évre megszavazott dotációnak $\frac{1}{20}$ -ad részét, illetve az 1895. évre különféle adóhivataloknál kiutalt 464.926 frt 50 kr.-ból csak is 84.932 frt 50 krt. azaz ezen elébbi egész összegnek nem egészen $\frac{1}{5}$ -öd, mond egy-ötöd részét.

De még ha kiinduló pontul vesszük egyedül a honvéd névkönyvben összeírt honvédek összlétszámát és minden más, ugy mint népességi és más tekinteteket egészen szem elől tévesztünk, akkor is az évi dotáció fölosztási arányának ugy kellene állani, mint 8—22-hez. Mert a honvéd-névkönyvben összeírt honvédek összes létszáma 29.999-et tesz ki, mely összegből a 37 megye és város, hol egylet nincs, jóval többet mint 8000 honvédet feltüntet és csak is az 1—26 kitüntetett megyékre és székekre, esik nem egészen 22.000 honvéd. Ennél fogva ezen kulcs szerint is a 37 megyének és városoknak kellene legalább 134.000 frtot juttatni, a többi pedig azaz 330.926 frt és 50 kr. az 1—26 alatt

kitüntetett megyék és székeknek utalványozandó volna. Mind azon által én a legelhatározottabb állást foglalom el azon eszme ellen, hogy az évi dotációnak miképeni fölosztására nézve a „honvéd-névkönyben“ előforduló összeírás alapul vétethessék. Ellenzem azt azért, mert el nem hiszem azt, hogy a magyar hadsereg romjaiból még 1890. évben is 3335 törzs- és főtiszt élhetett volna. El nem hiszem azt sem, hogy 1890. évben a Csik- és Háromszék 4110 élő honvédet igazán föltüntethetett volna. Ezen összeírás óriási hiányait és alaptalan ságát igyekeztem én kitüntetni az 1892. évi Történelmi Lapok 12. számában, s sajnálatomra ki kell jelentenem még mai nap is, hogy későbbi tapasztalataim csak e meggyőződésemet erősítették meg. De ne gondolja ám senki e világon, hogy jelen föllépésemmek célja vagy pedig csak mellékes célzatosága volna, e könyv szerkesztője, Mikár Zsigmond urnak kitűnő érdemeit kicsinyleni. Ellenkezőleg, én Mikár Zsigmond ur e könyvnek összeállítása által szerzett maradandó érdemeit ezennel is nyilvánosan elismerem, s részemről azt állítom, hogy azon eszközökkel, melyek rendelkezésére bocsátattak, alig lett volna képes egy más ember annyit tenni, mint ő tett. Végre, hiszen ő maga sem állítja oda művét, mint oly valamit min javítani, igazítani való nem volna.

Hanem inkább visszatérek a számok további fejtegetéséhez.

Mint már elébb kimutattam, a Csik- és háromszéki szegény honvédek kapnak 1895. évre 101.197 frt.

1. Ellenben utalványoztatott az árva- megyei egylet javára az alsó-kubini és torda- szini adóhivatalok utján	876 "
2. Liptómegei egylet javára a liptó- szentmiklósi és rózsahegy adóhivataloknál	870 "
3. Turóczmegei egylet javára a turócz- szentmártoni adóhivatal utján	468 "
4. Trencsénmegei egylet javára a baáni és zsolnai adóhivataloknál	348 "
5. Nyitramegei egylet javára a nyitrai, nagyapolczányi, vágújhegyi, érsekújvári és gal- góczi adóhivataloknál	2.740 "
6. Zólyommegei egylet javára a bes- tercebányai adóhivatalnál	489 "
7. Barsmegei egylet javára a lévai, aranyosmaróti és körmöcbányai adóhivata- loknaál	1.437 "
8. Hontmegei egylet javára, az ipoly- sághi és selmecbányai adóhivataloknál	3.543 "
9. Nógrádmegyei egylet javára, a sziráki balassagyarmati és losonczy adóhivataloknál	5.439 "
10. Szepesmegei egylet javára, a gölniczbányai, késmárki, löcsei, lublói és ó-lublói adóhivataloknál	2.068 "
11. Sárosmegei egylet javára, a bártfai eperjesi, giráthi és kisszebeni adóhivataloknál	2.136 "
12. Beregmegei egylet javára, a bereg- szászi és munkácsi adóhivataloknál	3.524 "
13. Ugocsamegei egylet javára, a nagy- szöllősi adóhivatalnál	2.448 "
14. Ungmegei egylet javára, a nagy- kaposi és ungvári adóhivataloknál	4.294 "
15. Máramarosmegei egylet javára, a felső-visói, huszti és máramaros-szigeti adó- hivataloknál	4.176 "
16. Abauj-Torna megyei egylet javára, a kassai, szepsi, szikszói, szántói és tornai adóhivataloknál	3.964 "
17. Pozsony megyei egylet javára a duna- szerdahelyi, malackái, nagyszombati, pozsonyi, és szerédi adóhivataloknál	5.223 "

18. Komárommegyei egylet javára, a komáromi adóhivatalnál	2.386 frt.
19. Soprony megyei egylet javára, a csepregi, kaposvári, kismártoni és sopronyi adóhivataloknál	912 "
20. Vasmegei egylet javára a felső- eőri, körmendi, kőszegi, muraszombathelyi, németújvári, sárvári, szentgothárdi és szombat- helyi adóhivataloknál	3.600 "
21. Mosonyi egylet javára, a magyar- óvári és nezsideri adóhivatalnál	912 "
összesen	51.850 frt.

azaz Ötvenegyezerhatszázötven frt. oszt. ért. Tehát ezen 21 megyei egylet, melynek területe kiterjed Vasmegejétől, Sopronytól, Mosonytól Pozsonymegyén át — az egész Kárpátok bércei alatt egésza vázci szélességig és így Máramarosig — nem részesül annyi jótéteményben, mint egyetlen egy Székelyszék, a háromszéki vagyis a Rikán belüli egylet.

Vagy pedig: Árva, Liptó, Turócz, Trencsén, Nyitra, Zólyom, Bars és hontmegei-egyletek összevéve mind nem kapnak annyit, mint egy fehérmegei egylet. Pedig a honvéd névkönyv tanúsága szerint ezen megyékben mint 1890 évben még élő honvéd összeírva van 1565, Fehérmegeében csak 239 ember. És az elébb nevezett megyékben még élő honvédekhez hozzáadván még Szepes megyét is, ezek összesen nem kapnak annyit, mint egy egyedüli Debreczen városának honvéd-egylete És a főnnebb idézett forrás szerint még 1890 évben e megyékben élt 1878 honvéd, Debreczenben pedig csak 716. És itt föl kell hoznom, hogy az 1895 évre országgyűlésileg megszavazott évi dotációnak ily módoni fölosztásával az országos honvéd segélyző-egylet még csak helyes nemzeti politikát sem üzött. (? Sz.) Mert mi könnyebb lett volna, mint az, hogy az 1848—49 évi honvédek, azoknak gyermekei, és unokái, tehát több ezerre menő családok asszimiláltassanak a magyar ügynek, ha az országos honvéd-segélyző-egylet a saját határozataiban csak némi méltányos eljárást követ. Ám ily méltánytalan eljárással magától eltaszítani igenis, de magához vonzani senkit sem lehet! Franciaország kétszáz évig birta Elzászt, és több mint száz év óta birja Corsicát. Nem is volt Franciaországnak buzgóbb hazafia, mint elzászi, vagy pedig corsicai ember. Miért, mert a hol csak a széles Francia birodalomban egy katonai tiszt állás, vagy pedig egy polgári hivatal betöltésének szükaége felmerült, oda, ha csak lehetett, egy elzászi, vagy pedig egy corsicai embert helyeztek el. Az országos honvédsegélyző egylet pedig, ha egy koncz mutatkozik (koncznak tekintem a honvédeknek szánt évi fölsegélyezést is) tág kaput nyit a honvéd nevet birtoklóknak, ezek pedig mint kielégíthetetlen sáska sereg fölemésztk a konczot egész csontig. A csupasz csontot végre oda veti az országos honvéd segélyző-egylet a valódi honvédeknek; hadd verekedjenek ők is rajta.

És lehet-e, szabad-e következetesen föltenni azt, hogy ezen iszonyu, ezen égbekiáltó aránytalanságok eddig csupán az országos honvéd segélyző-egyletnél föl nem tűntek? És mit tett az országos honvéd segélyző-egylet elnöksége az iránt, hogy ezen igazságtalanságokat mielőbb beszüntethesse? és a honvédek javára szánt dotációnak fölosztásánál az annyira szükséges aequilibriumot létrehozza, — Semmit — Semmit.

Es mit tesz jelenleg a tisztelt honvéd segélyző-egylet elnöksége? Most, hogy valahogyan helyrehozassa a sáska-sereg által a valódi honvédségnek okozott károkat, — illetve hogy az évi dotációval valamikép mégis kijöhessen, tehát fukarkodik. Oly annyira, hogy azon kérvényeket is, melyek különben az alapszabályainak teljesen megfelelnek, elejti. Csak a saját tapasztalatom után indulva, bizonyosságul hozom föl a bold. Fröhlich József őrmesternek Bachlieda József,

Kluka András, Oleacsik Bálint, köztvézeknek eseteit és Török Gyula, a 124 honvédzászlóaljbeli főhadnagy urnak esetét is. Am ezek nem székelyek, az országnak nem becézett gyermekei.

Az országos honvédségélyző-egylet a f. évi január hó 25-én kelt átiratának utolsó kikezdésében szóról-szóra e szavakra fakadt: miután sok esetben meggyőződés szerzetett arról, hogy több igazolvánnyal ellátott, és nyugdíjaztatásokat kérelmező 1848—49 évi volt honvéd ezt a *nevet csak bitorolja*, ki a megejtett nyomozás eredménye szerint *még honvéd sem volt* — vagy kisebb rangot viselt, mint a minőnek igazoltatott, avagy hogy a községi vagyontalansági bizonyítvány a valóságnak meg nem felelt, s ekként a nyugdíjalap a nyugdíjra vagy segélyezésre jogos igényt tartó volt honvédek sérelmével illetéktelenül megterhelteket, — az ily visszaéléseknek szigorú eljárással elejét venni földadatunk és gondoskodásunk egyik főtárgyát képezi, — mely eljárásunkban bárhonnén eredhető támadások daczára magunkat megingatni nem engedjük.

Nó már erre az utolsó mondatra én is csak azt adhatom hozzá „Amen, legyen úgy“ — Am ily nemű magatartásra igen sok tetterő, önállóság, és következetesség kívántatik. Azonban úgy látszik, hogy épen ezen erény hiányában szenved leginkább az országos honvéd segélyző-egylet is. Hiába, mink 1848—49 évi honvédek már mind nagyon elviselt, és elaggott emberek vagyunk. Es alig dicsekedhetünk jelenleg e háromrendű erénnyel. Azért jobb volna azt a mesterséget, azt a folytonos körültekintést igénylő munkát fiatalabb, erősebb kezekre bízni. — Teszem „*magára a kormányra, és illetve a honvédelmi miniszteriumra*“. Ugy is az itteni honvédségük után közvetlenül a cs. kir. hadsereg-nél szolgált öreg honvédeknel majdnem szájról szájra jár az a monda: „*hogy a jelenlegi időben amugy is legtöbb igazságra általában csak a katonaságnál akadunk*“. Ugyebár önök nem nagyon szeretnek oly beszédekre hallgatni, de azért biztosítom önöket, hogy e monda itten majdnem szájról-szájra jár.

Záradékul szükségesnek tartom, hogy még a következőket felhozzam:

Ha nem csalódom, nem közölte eddig saját alapszabályait és egyéb segélyezésre vonatkozólag felállított szabályokat az országos honvédségélyző-egylet a honvédegyletek elnökségeivel. Azért e szabályok az itteni honvédségnél teljesen ismeretlenek. Ezen alapszabályok ismeretére föltétlen szükség van nem csak az egyleteknek, hanem minden egyes honvédnek is, ki ellátásért vagy segélyért folyamodik.

Mint legtöbb esetben már megtörtént, hogy a honvédségélyző egylet hivatkozik kibocsátott végzéseiben saját alapszabályainak bizonyos pontjára. Hogy ítélni meg a szegény honvéd, helyes-e a neki kézbesített határozat, és hogy nyugodjon meg a honvéd segélyző-egylet határozatában, ha a hivatkozott szabályokról általában ismerete nincs! (Igaz, Sz.) Miért is teljes tisztelettel kérem, miszerint összes szabályait legalább a honvédegyletek elnökségeivel mielőbb közölni szives legyen.

És miután a kérdéses átiratához csatolt közlemények a helyett, hogy a honvédugyekre némi világot vetnének, ezeket az ügyeket még inkább bebonyolítják, annyira, hogy a legnemtelenebb gyanúsítások kikerülése céljából nem is ártott volna egy kissé több világosságot oda nyújtani „un pó piú diluce“. Mielőtt tehát a dologhoz én is tovább hozzászólhatnék, kérve-kérem, miszerint egyelőre csak a „*bajai*“ és „*fehértmegyei*“ fölsegélyezett, avagy nyugdíjjal ellátott honvédek neveit, rangját, és javukra az 1895 évre kiutalványozott összegnek mennyiségét személyenkint bármely hazai lapban, de legjobb, ha a „Történelmi Lapokban“ közzétenni méltóztassék.

A tisztelt országos honvédségélyző Egylet az országgyűlésileg agghonvédek részére utalványozott évi negyszáz-ezer forintból álló összeget kezeli: Köteles tehát, hogy nyilvánosan elszámoljon.

Kelt Alsókubinban 1895. évi márczius hó 31-én.

id. Bulla György,
h. hadnagy nyug. k. jbiró.

Fennebbi közlemény sok utánjárást igénylő összeállításáért köszönettel adózik az ügy nevében bizonyára minden honvéd és köszönettel adózunk mi, kik elfogulatlanul szolgáljuk a történelem részleteinek gyűjtése mellett a honvédek ügyét, óhajtvá, hogy egyenlő elbánásban, ellátásban és tiszteletben részesüljön minden vidéken minden egyes *igazi* harczosa a nagy időknek, kik hála a gondviselésnek, buzdításul, lelkesítésül élő emlékeként még a fiatalabb nemzedék körében élnek.

Kezdetől fogva elfoglalt részre-hajlatlan álláspontunk utal arra, hogy a fennebbi közlemény egy-két tételéhez hozzászóljunk:

Czikkiró ur kétségbe vonja, hogy Csik és Háromszék megyében 1890-ben még 4110 élő honvéd lett volna. Kétségeit az 1881 évi statistika népeségi számjaira alapítja. Am a statistika sokat magyaráz, de nem mindent. Nem magyarázza meg például azt, hogy a kis Háromszék egyedül 12 ezer harczost állított ki 1848-ban. Ennek zömét képezte *két határőri gyalog és egy* huszár ezred, melyben minden családból volt egy-két fegyver fogható, kiképzett, fegyelmezett és az osztrák sorkatonasággal szemben komoly ütközetre gyakorlott hadfi. Ez meg akadályozta azt, hogy a szabadságharcz már 1848 év végén dicstelen véget érjen. (Lásd „Történelmi Lapok“ 1893. 72. lap)

A statistika azt sem mutatja, hogy a székely föld s egyáltalán Erdély évszázakon át védő bástyája volt Magyarországnak. Fiainak nagy része fiatalon elpusztult a küzdelemben. Férfi kort kevés érhetett el. Ennek daczára a haza e részének népeisége nem pusztult ki, hanem folytosan szaporodott, a mi fajuk szívósságának, vidékük páratlanul kitünő levegőjének, gyógyító, éltető ásványvizeinek tulajdonítható. Magam ismerek székelyeket, kiknek testét a szabadságharcz folyamán össze roncolták Más emberek elpusztultak volna. Ezek kiépültek. Egy öreg székely negyvennégy évig hordta, összeroncolt lábában a golyót. Negyvennégy év mulva amputálták a kolozsvári károlina orsz. kórházban az egyik lábát. Addig használni tudta.

Elnök ur statisztikája nem tünteti fel azt a sok ezeret, mely évente a Székelyföldről kivándorol, mert ott meg élni nem tud. Csak a megmaradt létszámot mutatja ki. Innen ered számbeli tévedése. A székelyföldön élő emberek a tapasztalat szerint hosszabb életűek ám, mint más vidékek lakói.

Nem protekció az, hogy a székely honvédek 101 ezer frt. ellátást élveznek. Az a nyomoruság következtében történik, mely a székelyföldet uralja. Sokkal jobb volna, ha más vidékek lakói kaphatnák ezt az összeget, mert az esetben a székely nép jó létben volna. A nyomoruság mellett is a székely nép értelmes. Jogait ki tudja vinni, nemcsak karddal, hanem tollal is; ennek tulajdonítható, hogy a honvédek, az őket megillető ellátási díjakat ki tudták eszközölni. Különbön Magyarország bármely lakója, ha szívére teszi a kezét, be ismeri, hogy a székelynek önfeláldozó kizdelme, valamint szolgálata, melyet a haza megmentése körül tanúsított, azzal a száz-ezer frttal, a nemzet részéről meghálálva nincsen.

A nemzet sokkal tartozik még a Bem hadseregének s ezek fiainak.

Az orsz. honvéd segélyző egyletet a székelyek pártolása tekintetében vád nem illetheti. A felterjesztett okmányok alapján igazságos mértékkel mért székelynek, magyarnak, oláhnak egyaránt Bizonyára a tótokat sem tekintette a haza mostohább fiainak.

A mi a segélyezettek névsorának közzétételét illeti, ezt megígérte a 3 év előtti orsz. gyűlésen az egylet nevében és megbízásából a honvédegyletek orsz. elnöke nyilvánosan. Ezt tehát, habár az elnök változott is, becsületbeli kötelesség be váltani.

Ellenőrzési szempontból is közre kell adni ezt a névsort, mert ez által több ezer frtra menő talán illetékellenül huzott ellátási díj megtakarítható s más honvédek hozzá juthatnak ellátási díjaikhoz. E tárgyban mi a segélyző egylet kezelő hivatalához javaslatot is tettünk. A javaslat szerint kerülbelül 200 frt kiadással, a félmillió frtra menő ellátást élvezők névsorát közzé lehetne tenni a „Történelmi Lapok“ útján. Természetesen úgy, hogy e lapok a mellékelési s a terv szerint 8 ivre terjedő munka expedíciói költségeit fedezné, hogy azzal a segélyezési alap megterhelve ne legyen. Előterjesztésünkre azt a választ nyertük, hogy a kormány utasítani fogja a hivatalos lapot, mikép a nyugdíjat élvező honvédség névsorát adóhivatalonként közölje. Ez mindenestre örövendetes, de szükséges volna, hogy meg is történjék mielőbb, még pedig úgy, hogy egyrésztől a névsor kinyomassék a hivatalos lapban s miután a Budapesti Közlönyt épen az érdekelt honvéd-egyleti tagok közül olvassák legkevesebben, a névsor külön lenyomatban is, az egylet keletkezése, alap- és segélyezési szabályzataival együtt közöltessék a vidéki honvédegyletekkel.

Szerk.

Egy sirjában megrágalmazott 1848—49 évi honvéd őrmester.

(Suba József őrmester rehabilitása.)

A brassói „Gazeta Transilvaniei“ napi lap idei 6-ik számától kezdve egy hosszabb emlékirat közlését kezdte tárczájában közölni, melynek czime ez: „Moldovanu László emlékei 1848—49 évekből.“ Én ezen emlékeket mint öreg honvéd figyelemmel olvasom. Érdekel megtudnom, hogy miket irnak felőlünk azok a kik azon időben ellenségeink voltak s mert azon ellenségeink közül, kiket Moldovanu említ, az egyiket t. i. vidrátszegi Orosz Jánost (Joanu Rusut) személyesen ismertem.

Ezek előrebocsátása után, lássuk, mit ír már néhai Moldovanu László egy már szintén néhai honvéd őrmesterről, kivel több éven át egy oskolába, egy osztályba jártam, a szabadságharc után pedig sógorsági viszonyban is voltam s a kit haláláig (1883) becsülni tudtam.

„Russu elment Vidrádszegre (t. i. Kerelőről) így kezdí Moldován, én pedig egyéb foglalkozást kerestem.“ (Ez 1848 szept. elején volt) „Este vacsora után vártam Rusut, hogy a mezőre menjünk, mert elővigyázatból nem háltunk a községben és épen most alapos okunk volt, hogy még elővigyázóbbak legyünk. Nem vártam sokáig és Rusu, a házba lépven, a következő eseményt beszélte el.“

„Miután hazaérkeztem, tüstént hozzám jött a helybeli tisztartó fia Suba János (Józsefnek hitták azt nem Jánosnak) s meghívott, hogy menjek Vásárhelyre; mert ma este egy nagyon szép darabot fognak adni, a melyet bűn lenne meg nem hallgatni. Megígérte, hogy saját szekerükön viszen be s ha pénzem nem lenne a

jegyemet is megfizeti. Miután nem birt rávénni, hogy beleegyezésemet adjam, kérdezte, hogy tudok-e valami ujságot? Azt feleltem, hogy nem tudok. Ő pedig mondá: „A mult éjszaka az országunon Vidrádszeg és Kerelő között valaki elfogta a stafetát, melyet a tanács a kormányhoz küldött; minden hivatalos levéltől megfosztotta és az emberek annyira meg vannak győződve, hogy ezt a tényt te követted el, miszerint ha szent Péter az égből leszállana és a piaci kutról (M. Vásárhelyt) hirdeténe ártatlanságodat, mégis senki sem hinné el.“

„Én ezt feleltem neki: „Ime milyen a magyar barát! Te magad is hiszed, hogy én fosztottam ki a stafetát és ennek daczára minden erődet felhasználád, hogy megcsalj, hogy menjek M.-Vásárhelyre, hogy aztán te légy az első a ki engemet elfogj.“

Ezek után olyan mese-szerűleg adja elő a stafeta kirablását, hogy ritkítja párját t, i. az országunon egyetlen fegyvertelen oláhparasztól megrémült a lovas legény s hirtelen visszafordult és akkor leejtette a levéltáskát. A táskából a paraszt bocskort csinált, a levelet pedig átadta Moldovának.

De hagyjuk ezt és térjünk vissza Orosznak, Suba Józsefről beszélt meséjéhez.

Előre bocsátom, hogy Russu alias Orosz a szegény vidrádszegi oláh pap fia volt s 1848-ban Dózsa Elek tanárt hallgatta a ref. kollegyumban mint második éves jogász, de köztudomás volt közöttünk, hogy igen gyenge kapacitás volt. Suba József atyja: Suba György a néhai szentpáli Haller Ignác gróf vidrátszegi tisztartója, tudván Orosz atyjának szegény helyzetét, tehetsége szerint segítette Orosz Jánost, hogy végezhesse el a jogot. Ma is emlékszem, hogy mikor 1847 őszen több ízben görög-dinyét küldött fiának, mindig megizente, hogy Oroszt is hívja meg a vendégségre, a ki el is jött és vigan költöttük el a sok szép sárga és görög-dinyét.

Suba József ritka egyenes lelkű, nemes, őszinte fiu volt, felőle olyan alávalóság, hogy Oroszt a színi előadás ürügye alatt M.-Vásárhelyre becsalja és ott elfogja, fel nem tehető. Suba a XII-ik honvédzászlóaljban szolgált s felvitte az őrmesterségig. Déván 1849 aug. 17-én együtt tettük le a fegyvert a muszkának és kerültünk a Gy.-fehérvári fogságba.

A XII-ik honvédzászlóaljból a még életben levők még most is emlékezhetnek arra a két kised termetű, hős őrmesterre t. i. Suba Józsefre és Szathmári Ferenczre, a kik büszkesége voltak a zászlóaljnak.

Azt akarom, hogy ne maradjon becsületes nevének az a Moldován Orosz féle mocskos rágalom, ki mint atyjának egyetlen fia végig szolgálta a szabadságharcot hősiiesen.

Lélektanilag is képtelenség az, hogy Suba József M.-Vásárhelyre akarja csalni Oroszt és midőn ez utóbbi érezvén bűneit, nem mert oda bemenni: akkor előálljon Suba József s így szóljon Oroszhoz; „Te raboltad ki a stafetát, azért akartalak becsalni s ott elfogatni.

De így csinálják nálunk a román historiát. Calumniari audacter . . t. Elég sajnós.

Brassó, 1895.

Koós Ferencz.

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük szíveskedjenek a halálozásokról egy-egy

rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Barcza Boldizsár 48-as honvéd őrnagy elhunyt a fővárosban, 83 éves korában. Barcza Damjanics táborában szolgált s hosszabb ideig volt fogva Munkácson. Életének utolsó éveit nyomorban töltötte, csekély nyugdíj mellett.

Faragó József szobrász Lőcsén meghalt 75 éves korában. Most már kevesen tudják róla, hogy valamikor legtehetségesebb szobrászaink egyike volt, Schwanthalernek, a híres müncheni szobrásznak tanítványa, a kire szép jövő várt. A szabadságharc azonban megakasztotta művészi pályáját, beállott honvédek s végig küzdötte a szabadságharcot. Később aztán az élet viszonyosságai közt nem igen juthatott maradandóbb művészi alkotáshoz. Legkiválóbb műve a lőcsei honvédszobor.

Farkas János 48-as közhonvéd ez évi márczius 29-én 68 éves korában Zentán elhunyt. Nevezett Perczel tábornok sergében szolgálván, több csatában vett részt. Közli: Vály Gábor.

Gyergyó-alfalusi Hajnal Lajos, Decs tolnamegyei község körorvosa, a ki az 1838—49-iki harcokban küzdött, márczius hó 18-án 73 éves korában meghalt. A boldogult, mint önkéntes a földvári-zászlóaljban a szenttamási véres ütközetben az elsők között volt, a kik a sánczokat megmászva, a városba jutottak. Ott volt a perlaszi ütközetben, később a Görgei táborában szolgált s részt vett Budavár ostromában, a hol nehéz sebet is kapott. Azután egy ideig, mint honvédorvos működött, majd pedig a szabadságharc leveretése után bujdosásra adta magát. Temetése általános részvét mellett, márczius 20-án ment végbe Decsen.

Horváth Mihály m. kir. honvédszázados, ápr. 7-én délelőtt Nyitrán, valószínűleg pillanatnyi elmezavarban, agyonlőtte magát. A 65 éves századosnak nyugdíjba kellett volna rövid idő alatt mennie. Föl is szólították erre és ez a fölhívás zavarta meg a különben is erősen megtámadott egészségü ember elméjét. Horváthnak igen szép multja van. Tevékeny részt vett a szabadságharcban, azután Fgyiptomba emigrált s csak sokára jött vissza, a mikor is a magyar királyi honvédség kötelékébe lépett. Mindenki tisztelte és szerette, mint pontos és lelkiismeretes katonát s így öngyilkossága mindenfelé nagy részvétet keltett. Özvegye és három leánya gyászolja a szerencsétlen véget ért századost.

Köváry Alajos az ujvidéki törvényszék irodaigazgatója meghalt. 1825. szeptember 12-én született Zomborban s a szabadságharc előtt szülővárosában működött mint pénztáros. A honvédség kötelékében hadnaggyá nevezték ki s a világsi esemény után Komáromban kilenc hónapig volt fogoly. Kiszabadulása után besorozták a Ferencz Károly nevét viselő ezredbe köztitűznek. Később megyei esküdt s végül az ujvidéki törvényszék irodaigazgatója lett. Öt évvel ezelőtt a király az arany érdemkeresztet adományozta neki, az érdemes tisztviselőnek, ki tollát hasonló becsülettel forgatá mint egykor kardját.

Nagy Ferencz kolozsvári származású 1848—49-beli Mátyás-husár ki előbb a 9-ik honvédszászlóaljban közhonvéd volt, a budapesti orsz. menedékházban e hó 9-én meghalt. Nagy Ferenczet sokan ismerték. A szabadságharc után a kolozsvári Biasini-szállodának volt évtizedeken át fizető pinczére. Innen ment fel a menedékházba az ősszel. Az elhunytnek rokoná is van Kolozsváron: Nagy Sándor kádár-mester. A haláláról szóló adatokat beküldötte Hegyesy Alajos 48—49. tüzér hadnagy honvéd menedékházi segédtiszt. Nagy testvére értesítve Ión.

Fusztá-Kovácsi és sároslaki Oskonyai János volt 1848-as honvédhadnagy és Zalavármegye főszámvevője meghalt ápr. 3-án Zala-Egerszegen 70 éves korában.

Radnich János volt 48-as tüzérkapitány elhunyt. Radnich nagy hőse vala a szabadságharcnak, és a václ, tsaszei, komáromi s branyiszközi ütközetekben vett részt nagy hősiességgel. A szabadságharc után Amerikába vándorolt s ott is huzamosabb ideig katonáskodott. Visszajöven, Székesfehérvár ügyésze, majd bírása lett. Belefáradva az élet küzdelmeibe, Földvárott telepedett le, a hol hosszas betegeskedés után kiszenvedett. — Aldás a hős emlékére.

Radnich József volt tüzérkapitány, ki előkelő szerepet töltött be a vácsi, isaszei, komáromi s branyiszközi ütközetekben elhunyt. A szabadságharc után Amerikába vándorolt, s ott is huzamosabb ideig katonáskodott. Visszajöven, Székesfehérvár ügyésze, majd bírása lett. Belefáradva az élet küzdelmeibe, Földvárott telepedett le, a hol hosszas betegeskedés után kiszenvedett.

Rettegi Széll Sándor semesnyei birtokos meghalt. Rettegi Széll Sándor született 1827 november havában Semesnyén: az 1848—49 önvédelmi harcban a szatmári önkéntes nevet viselt honvéd csapatban mint tizedes szolgált, és Erdélyben a Bem tábornok vezérsége alatt a fegyverletételig helyét, mint igaz hazafi megállotta, s mint ilyen a Piski hidi véres ütközetben meg is lett sebesítve. A véres ütközetekben a szerencse mindenütt kísérte, s habár kereste is a halált, ez mindenütt kerülte, sajnos azonban, hogy a már felette számos és előre ment bajtársait követve őt is elragadta a halál, ugyanis márcz. 25-én hosszas tüdővészben szenvedés után örök nyugalomra tért. Polgári életét becsület, munkásság, szorgalom és mindenki iránti tiszteletet adó jellem korszoruzta, s mint családját forrón szerető atyát és férjet, özvegye és öt gyermeke siratja, kik közül az egyik még kiskoru. Közli: Széll Károly.

Zsiskó Ferencz volt 1848—49-es honvédhuszár főhadnagy meghalt április 4-én Kelenföldön, 74 éves korában. Zsiskó a szabadságharc előtt az osztrák hadseregben szolgált, de a szabadságharc kitérésekor egész ezredével átment a magyar hadsereghez. A világsi fegyverletétel után a 4. számú Schlick huszárezredhez sorozták be, s ott szolgált hosszabb ideig.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kolozsvári honvéd-egylet ápril 5-én vasárnap d. u. Szabó Samu elnöklete alatt gyűlést tartott. Jegyző: Nagy Pál előterjeszti hogy Kelemen Samu: Mátyás-husár, a ki előregedett voltánál fogva ellátásra van szorulva, még *szept. hóban* folyamodott az orsz. segélyző egylethez ellátásért. Nem nyert választ. Jan. 25-én megsürgette a honvéd-egylet a kérés elintézését, de erre sem nyert választ. A honvédegyelet választmánya óhajtaná módját találni annak, hogy a szegény honvédek ne legyenek kénytelenek 8—10 hónapig várni ellátási díjaik folyóvá tételeért, mert sokan meg is halnak az alatt s ezért elhatározta, hogy a sajtó útján is kérni fogja a segélyző-egyletet arra, hogy kegyeskedjék bajtársi és humanus szempontból a kéréseket gyorsan eligazíttatni. Jelenti Nagy Pál jegyző, főhadnagy, hogy a mult hó 24-én az egylet által rendezett Kossuth gyászünnep mind részvétel, mind más tekintetben az egylet méltóságához illően folyt le. Gyűlés a rendező és közreműködő uraknak, valamint a kolozsvári polgári dalegyletnek a szives közreműködésért hálás elismerést és köszönetet nyilván-

nit s ez utóbbi testületnek ezt a lapok útján külön is kiadni határozza. Nagy Pál nyug. számtanácsos jegyző jelenti továbbá, hogy özv. Várady Dánielné részére, kinek férje Hunyadmegyében nemzetőr csapatot szervezett s mint annak parancsnoka, a hegylakó oláhságot a magyar kormány iránti hódolatra bírta, büntette a bünt, a melyért a hadi tvszék Váradit kötéláltali halálra és minden vagyona elvesztésére ítélte (Lásd „T. Lapok 1893. évf. 72 lap) mely ítéletet vagyon vesztésre és vasban 15 évi sánczmunkára szelidítették, özvegyének most 20 frt alkalmi segélyt adott az orsz. segélyző egyeslet nyomora enyhítésére. A nyert segélyt köszönettel veszik tudásul. Több egyleti ügy eligazítása után a gyűlés eloszlott.

— **Köszönet.** A kolozsvári honvéd-egylet választmánya köszönetet mond a kolozsvári polgári dalegyletnek, hogy az egyesület által rendezett Kossuth Lajos gyász-ünnepélyén (1895. mártius 24-én) a városi redout termeiben szíves volt közreműködni. Szabó Samu, elnök Nagy Pál, jegyző.

— **Tábornokká előléptetett 48-as honvéd.** A fővárosban élő, Papp Pál 48-as honvédhuzár főhadnagy — mint a *Népszólójában* olvassuk, — az Olasz hadsereg áprilisi előléptetése alkalmából tábornokká lett előléptetve. A vitéz honvéd-huzár főhadnagy a világosi fegyverletétel után külföldre menekült, s az Olaszországban felállított magyar légióba lépett be, melynek feloszlása után Victor Emánuel király a kitűnő képzettségű katonát átvette a rendes olasz hadseregbe ugyanilyen rangban. Papp főhadnagy fokozatosan lett ezredessé, míg most legutóbb előléptették tábornokká és mint ilyen a Genua melletti Csiavari városban államászó csapatok dandárparancsnoka lett. A még fiatalos erőben levő olasz tábornokot Budapestről, az előléptetés alkalmából számos volt 1848—49-iki bajtársa üdvözölte.

Kossuth-emlék Amerikában. A newyorki „Magyar Hiradó“ márczius 15-iki ünnepi számában kimutatja, hány amerikai várost neveztek el az ötvenes években Kossuth Lajos nevééről. Ilyen hét van, sőt Iowa-államban egy kerületnek Kossuth-county a neve. Ez körülbelül a magyar megyének felel meg. Hogy mily nagy tiszteletben részesítették Kossuth nevét Amerikában, bizonyítja az is, hogy a többi county nagy részét is legkiválóbb embereikről nevezték el, mert van Madison-, Franklin-, Calhow, Clinton-, Howard-, Monroe-, Adams-county és ezek közt Kossuth-county, melynek székhelye Kossuth Centre város. Ezenkívül még hat város viseli a nagy magyar nevet: Kossuth, város Indiana-államban (Washington county). Kossuth, város Iowa-államban (Des Moines county). Kossuth, város Maine-államban (Washington county). Kossuth, város Missouri államban (Alcorn county). Kossuth, város Ohio államban (Anglaize county). Kossuth, város Pennsylvania államban (Clarion county). De meg van a Kossuth név Amerikában magyar módon, utcák elnevezése alakjában is örökítve. Egész sereg városnak Kossuth-utcája (street), utja (Avenue), vágy tere (place), — így, hogy csak néhány példát említsünk, Brooklyn-nak, Bostonnak, Newarknak és Pittsburgnak. Ugy is megtisztelték az amerikai polgárok Kossuth nevét, hogy fiukat arra keresztelték. A Magyar Hiradó cikkének írója New-Yorkban beszélt egy Kossuth Merks nevű telivér yankeeval, ki New-York állam északi ré-

szében született 1851-ben, mikor Kossuthot Észak-Amerikában oly nagyszertien fogadták. „Édes apám — mondta az angol Kossuth — a nagy Kossuthról nevezett el engem. Oh, akkoriban sok apa cselekedett így!“ — A cikk írója megígéri, hogy össze fogja állítani az amerikai Kossuth-utcák sorát és megállapítja elnevezésük idejét, valamint ismerteti a Kossuth-városok keletkezésének történetét és mai viszonyait is.

Reitter Gyula — ki Abonyban február 4-én meghalt — 1848—49-ki honvéd őrmesternek van jelezve: engedje meg tisztelt szerkesztő ur, hogy az igazságnak megfelelőleg e téves jelzést — mit nem tudom ki küldött be — helyre igazithassam!

Reitter Gyula halálakor 60 éves volt s így a szabadságharcz idején 13 éves lévén — mint különben is vézna test alkotásu gyermek, — honvéd nem lehetett.

Testvér bátyjai: Lovass (Reitter) N. János és Lovassy (Reitter) Sándor 3—4 évvel idősebbek az elhunytánál, még is alig hogy be váltak honvédeknek, de különben is biztos tudomásom van róla, hogy honvéd nem volt Reitter Gyula; de igen is Haller huszár volt s mint ilyen önként állt be, Budapesten; honnan Olaszországba vitetvén, mint osztr. Haller huszár részt vett a solferinói magentai ütközetekben s ez ütközet után szökött át Garibáldihoz, honnan később beosztatott a magyar legióba. Ez volt katonai élete s e szerint 1848—49-ki honvéd nem volt és nem lehetett.

A többi aztán, hogy Földváry Károlynak és Garibáldinak kedvelt katonája volt és hogy jó magyar volt, mind igaz.

Hogy azonban a honvéd éremviselésére Kossuth Lajos által fel volt e hatalmazva vagy nem: arról nincs tudomásom, mert arról soha nem szóltott. Közli: Aranyi Sándor.

Az aradi utcai-harcz emlékezete. Az Aradon 1849. február 8-kán, Asztalos Sándor és hős társai által a városba benyomult rác hordák ellen vívott utcai-harcz emlékezetét, a mai évfordulón is megható kegyelettel ülte meg Arad város közönsége. Az Andrássy-téri minorita-templomban, délelőtt 10 órakor nagy gyászistentisztelet volt az elesettek lelki üdvéért, mely alatt szorongásig telve volt a templom közönséggel, közte a hatóságok, egyesület és társulatok képviselőivel. A gyászistentisztelet után, a közönség a városház terének kis parkjába vonult, az elesettek emlékoszlopához, hol mély megindulással hallgatták a nap emlékéért dicsőítő hazafias beszédet.

Vasvármegye honvédei. Fogynak egyre fogynak a szabadságharcz dicső hősei; de azért egyes vármegyékben még elég szép számban élnek a „névtelen félistenek.“ Így Vasvármegyében a legutóbbi összeírás szerint még 448 honvéd van életben, kik 1848—49-ben a legszentebb ügyért küzdöttek. E szám következőleg oszlik meg: Szombathelyen 18, Kőszegen 14, a szombathelyi járásban 34, a kőszegiben 18, a sárváriban 33, a kisczelliben 102, a körmendiben 23, a vasváriban 49, a németujváriban 35, a felsőőriben 18, a szentgotthárdiban 56, a muraszombatiban 48. Ezek közül nyugdíjat élvez 77, segélyre szorul 227, segélyre nem szorul 144.

„Emlékezés Veress Sándorra.“ czímmel, tekintve történelmi becsét, egy igen érdekes kis munkát adott közre *Koós Ferencz* kir. tanácsos, ny. tanfelügyelő. E munka bővített külön lenyomata a jól szerkesztett „Történelmi Lapokban“ megjelent közleménynek.

A hivatott tollra valló, mindvégig vonzó iránylyal megírt füzet, velin papírra nyomva 22 oldalra terjed, s három héppel van illusztrálva. Veress Sándor emigráns két képben van megörökítve, valamint az elhunyt kitűnő hazafi. Bukarestben felállított siremlékének képe is látható.

A Veress Sándor küzdelmekben gazdag életéről, — ki mint egyike a legjobb hazafiaknak missiót töltött be ezen a földön, — mindvégig a legmélegebb hangon ír a szerző.

Ajánljuk minden jó magyar embernek a füzetke megszerzését. Kapható a „Közművelődés műnyomda irodájában“ Kolozsvártt. T. I.

 Épen most jelent meg

A „Sánta huszár“ naplója.

Értesülvén, hogysokan óhajtják könyvalakban is birni néhai *Kinizsi István* huszár-kapitány érdekes emlékiratát, mely vonzó előadásával lapunk mult évi folyamában t. olvasóinkat olyan kedélyesen és tanulságosan szórakoztatta; elhatároztuk annak külön kiadását.

A 170 *sűrűen nyomtatott* lapra terjedő csinos kiállítású mű ára piros vászonkötésben 1 frt, arany nyomású és metszésű vászon *disz kiállításban* 1 frt 50 kr. A megrendelés lapunk szerkesztősége czimére küldendő.

Végül megjegyezzük, hogy a naplót *Veress Endre*, az emigráció történetével foglakozó munkatársunk rendezte sajtó alá és kísérte magyarázó jegyzetekkel, s ugyan ő írta meg a szerző életrajzát is.

A mű tiszta jövedelmét a szerző emlékét fenntartó alapra fordítjuk. Ez alap eddigi bevétele már le van téve a kolozsvári kereskedelmi bank 2540, sz. könyvecskéjében.

Az „1848—49. „Történelmi Lapok“ szerkesztősége.

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. és 1894. évi folyamának bekötésére decz. elejétől kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla diszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászomból készül. A m. é. folyamok bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok

bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a II. é. folyamánál fehér a jelenleginél zöld) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt disz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékitmények foglaltnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készítendő példányszámára nézve.

HIRDETÉSEK.

ERDÉLYI EGÉSZSÉGI LABDACSKOK.

(CSODA-LABDACSKOK.)

Mindennemű székrekedés és azok következményei eltávolítására, hogy mily kitűnő házi szer, mutatja az a körülmény, hogy minden más összetélt tul szárnyalt, semmiféle ártalmas szert nem tartalmaz, éppen ezért nem ártalmasok a gyomor- és belekre. hanem az emésztést rendes állapotba hozzák; aranyeresek, gyomor- és májbajosoknak és azoknak, kik altesti ilegbántalmakban szenvednek és a vértisztítást igénylik, biztos gyógyulást hoz, helyreállítják az egészséget.

A fenti bajokon kívül a következő bajokban nyújt alapos segélyt: Kezdetleges, nyilt és vak arany érnél, mindennemű kiütéseknél, régi sebeknél, sömör-, otvar-, fekélyek-, fej- és fülfájdalomnál, gyomórhurut-, gyomorgörcs-, hányinger és nehéz emésztésnél. Továbbá rheumaticus bajoknál az epe kiválasztást elősegíti, egyszersmint óvszerül szolgál a járványos betegségeknek.

HASZNÁLATI UTASITÁ.

Felnöttek reggel és este 2—3 labdacst vesznek. Erősebb szervezettek 4—4 szemet vehetnek, kik gyomorbajban szenvednek és hosszabb kurát akarnak tartani, minden reggel vegyenek 2 szemet. Ára egy próbadoznak 21 kr. egy rendes doboznak 50 kr.

KAPHATÓ:

NAGY SÁNDOR

gyógyszertárában a „vörös kereszt“-hez

Maros-Vásárhelytt, Szt.-György-uteza 4. sz.

Gyógyászati különlegességek. Illatszerek. Pipere- és gyógyszerzsapanok. Gyógyborok. Valódi tokaji asszu-Francia és magyar Cognak. Mindennemű ásványvizek. Legkitűnőbb minőségű „China Malaga“ és „China-Vas-Malaga“ bor. Sebészeti eszközök. Kötszerek stb.

Egyedüli készítője és szétküldési raktára a már 10 év óta közkedveltségnek örvendő „Gyöngyvirág“ különlegességeknek u. m.: Gyöngyvirág hölgypor, szájjviz, fogpor, arczenőcs, mosdóvíz, hajolaj, pomádé, brillantin, viasz pomádé illatszere, eau de Cologne, hajszesz, szappan és Gyöngyvirág szobafüstölőnek.

Készítője a legtisztább gyógyszerészi szeszből előállított Sósorszesznek és a Dr. Tischler általános elterjedt gyögyerejű szájjvize és fogporának.

Levélbeli megrendelések postai utánvét mellet a legnagyobb pontossággal eszközöltetnek; csomagolásra nagy gond fordittatik.

1. a honvéd neve:
2. Született 18... hó... n... megye...
.....
..... községben. — Vallása:
3. Honvédségi szolgálata előtt mivel foglalkozott, vagy mily állást töltött be?
4. 1848—49-ben, mely időtől kezdve, meddig szolgált?
5. Honvéd minősége, melyik honvédzászlóaljnál vagy csapatnál szolgált?
6. Ütközetben vett e részt, melyekben?
- hol? mikor?
..... me, sebeült, hol?
7. A honvédségnél legutóbb milyen rangot viselt? Részesült-e kitüntetésben?
8. Jelenleg mi a foglalkozása?
9. Jelenlegi tartózkodási helye megye
..... város község
10. Nős-e, vannak-e gyermekei? Milyen állást foglalnak el? Milyenek a vagyoni viszonyai?
11. 1848—49 ről történeti visszaemlékezéseket irt-e, mely czim alatt, hol, mikor jelentek meg?
12. Vannak-e egykoru jegyzetei, levelei, emléktárgyai, melyeket az ereklje muzeum részére a „Tör-
Lapok“-ban való közlés, illetve ismertetés végett beküldhet?
- Mellékelve (vizit-, kabinet, régi aquarel- rajzolt) arczkép drb. napló, leírás, ereklje drb.
Kelt 189.....

a honvéd aláírása

a honvédegylet elnökeinek aláírása.